

POSTANOWIENIE

27 listopada 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Dończyk

na posiedzeniu niejawnym 27 listopada 2024 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa Spółdzielni Socjalnej w C.

przeciwko W.D. i S.B.

o zapłatę,

na skutek skargi kasacyjnej Spółdzielni Socjalnej w C.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie

z 24 listopada 2022 r., I ACa 1418/22,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;
2. zasądza od powódki Spółdzielni Socjalnej w C. na rzecz pozwanej W.D. kwotę 5 400 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami, w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego, za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia powódce odpisu niniejszego orzeczenia do dnia zapłaty;
3. przyznaje adw. M.R. od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Szczecinie opłatę w kwocie 8 100 (osiem tysięcy sto) złotych, podwyższoną o kwotę podatku od towarów i usług, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.

(A.G.)

UZASADNIENIE

Określone w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wymaganie uzasadnienia w skardze kasacyjnej wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania zostaje spełnione, jeśli skarżący wykaże, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba

wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być zatem osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które – zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. – będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania. Na tych jedynie przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W skardze kasacyjnej wniesionej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 22 listopada 2022 r., I ACa 1418/22, pełnomocnik powódki Spółdzielni Socjalnej w C., oparł wniosek o jej przyjęcie do rozpoznania na dwóch przyczynach z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.

Twierdził, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, dotyczące charakteru art. 703 k.c., w sprawie którego panuje spór w doktrynie i orzecznictwie. Sąd pierwszej instancji uznał, że przepis ten ma charakter względnie obowiązujący i strony mogą ustalić inne niż kodeksowe warunki w umowie. Takie stanowisko podzielił także Sąd Apelacyjny. Spór ten skutkuje dwoma możliwymi rozstrzygnięciami: art. 703 k.c. może mieć charakter bezwzględnie obowiązujący lub względnie obowiązujący. Jak wskazano, sądy uznały, że art. 703 k.c. ma charakter względnie obowiązujący, co pozwala stronom modyfikować ustalenia kodeksowe. Skarżący uważa to stanowisko za niewłaściwe, gdyż narusza ono trwałość stosunku dzierżawy. Jego zdaniem, na aprobatę zasługuje stanowisko przeciwne, iż art. 703 k.c. powinien być bezwzględnie obowiązujący, nakładając dodatkowy trzymiesięczny termin na zapłatę zaległego czynszu i zakazując ustalania krótszego terminu, co chroniłoby interesy dzierżawcy.

Poza tym skarżący wskazał na potrzebę wykładni przepisu prawnego, wywołującego rozbieżności w orzecznictwie sądów, w tym Sądu Najwyższego, tj. art. 703 k.c., podnosząc, że budzi on poważne wątpliwości, a jego niejednolita wykładnia prowadzi do rozbieżności co do charakteru tego przepisu w podobnych stanach faktycznych. W orzecznictwie prezentowane są dwa stanowiska: zgodnie

z jednym, art. 703 k.c. ma charakter bezwzględny, a według drugiego – względny. Skarżący przytoczył przykładowo wyroki Sądu Najwyższego z 17 marca 2010 r., II CSK 454/09 oraz z 15 lipca 2010 r., IV CSK 33/10.

Przechodząc do analizy przyczyn uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, należy w pierwszym rzędzie zauważyć, że istnieje logiczna sprzeczność między twierdzeniem skarżącej, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne dotyczące charakteru art. 703 k.c., a twierdzeniem, że z tych samych przyczyn istnieje potrzeba jego wykładni. Nie jest możliwe, aby ten sam przepis stanowił podstawę zarówno dla przyczyn kasacyjnych z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., jak i art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., gdyż wykazują się one merytoryczną odmiennością. *In casu* skarżąca w sposób nieuprawniony łączy obie te przesłanki. Jeżeli dane zagadnienie wywołuje wątpliwości lub rozbieżności w orzecznictwie, to nie jest to zagadnienie nowe.

Co do pierwszej przywołanej przyczyny kasacyjnej (z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), w świetle ugruntowanego orzecznictwa zagadnienie prawne jest istotne, jeżeli jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla ukierunkowania praktyki sądowej i rozstrzygnięcia sprawy, w której zagadnienie powstało (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 18 września 2012 r., II CSK 180/12, niepubl. oraz z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, niepubl.), wywołuje poważne wątpliwości, a zarazem nie było dotychczas rozstrzygnięte w judykaturze albo dotychczasowe orzecznictwo wymaga zmiany (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, niepubl.). Kwestia taka powinna spełniać wymagania stawiane zagadnieniu prawnemu przedstawianemu Sądowi Najwyższemu przez sąd drugiej instancji w razie powstania poważnych wątpliwości (art. 390 § 1 k.p.c. - zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 23 stycznia 2014 r., I UK 361/13, niepubl. oraz z 14 września 2012 r., I UK 218/12, niepubl.), których nie można rozwiązać za pomocą powszechnie przyjętych reguł wykładni prawa (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 8 maja 2015 r., III CZP 16/15, niepubl. oraz z 24 października 2012 r., I PK 129/12, niepubl.). Chodzi przy tym wyłącznie o poważne wątpliwości, wymagające zaangażowania Sądu Najwyższego, wykraczające poza poziom zwykłych wątpliwości prawnych, które powstają niemal w każdym procesie decyzyjnym stosowania prawa. W celu spełnienia przesłanki przewidzianej w art.

398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nie wystarczy samo sformułowanie pytania do Sądu Najwyższego. Konieczne jest również zaproponowanie możliwych (odmiennych) odpowiedzi na postawione pytanie. Ograniczenia się do sformułowania pytania, wymagającego zdaniem skarżącego udzielenia odpowiedzi, nie wypełnia zatem dyspozycji wskazanego przepisu. (zob. m.in. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 15 grudnia 2011 r., II PK 183/11, niepubl., z 20 grudnia 2011 r., II PK 207/11, niepubl., z 9 stycznia 2017 r., II CSK 423/16, niepubl. oraz z 16 maja 2018 r., II CSK 12/18, niepubl.). Podkreśla się konieczność wskazania na występujące rozbieżności interpretacyjne przy rozstrzyganiu przedstawionego zagadnienia prawnego w orzecznictwie lub nauce prawa (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 maja 2018 r., I CSK 798/17, niepubl., z 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 585/17, niepubl. oraz z 8 kwietnia 2018 r., V CSK 577/17, niepubl.). Na tle art. 703 k.c. pojawia się problem dotyczący jego charakteru – czy jest to przepis dyspozytywny, czy *ius cogens*. Przedstawione zagadnienie prawne, jednakże, poza tym, że jego formuła budzi zastrzeżenia od strony konstrukcyjnej, nie zostało bowiem sformułowane w sposób zgodny z konsekwentną, utrwaloną wykładnią analizowanego przepisu. W rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. powinno przybrać postać porównywalną ze formułowaniem zagadnienia prawnego budzącego poważne wątpliwości, o którym stanowi art. 390 § 1 k.p.c. To nie stanowi w orzecznictwie Sądu Najwyższego *novum*. Nie można też uznać, że zaprezentowano „wywód prawny” odnoszący się do tej przesłanki. Wniosek nie został poparty żadnymi argumentami juredycznymi ani wypowiedziami z piśmiennictwa prawniczego, poprzestano na twierdzeniach i ocenie skarżącej. Nie wykazano, jak ewentualne rozpatrzenie tego zagadnienia przez Sąd Najwyższy może przyczynić się do rozwoju prawa i jurysprudencji (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 21 kwietnia 2022 r., I CSK 672/22). Problem prawny ujęty w zagadnieniu prawnym dostrzeganym przez skarżącą nie ma cech nowości wymaganej od istotnego zagadnienia prawnego uzasadniającego przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Był bowiem on przedmiotem wielokrotnych wypowiedzi Sądu Najwyższego w orzeczeniach wydanych na tle różnych stanów faktycznych. Orzecznictwo, w tym uchwała Sądu Najwyższego z 11 października 2012 r., III CZP 52/12, ostatecznie jednoznacznie opowiedziało się, że przepis ten ma charakter

dyspozytywny, z czym zgadza się większość komentatorów. Istnieją wyjątki, jak np. komentarz pod redakcją prof. K. Pietrzykowskiego (por. K. Zaradkiewicz, w: K. Pietrzykowski, Komentarz KC, t. 2, 2015, art. 703, Nb 17), jednak polemika nie jest konsekwentna, gdyż wskazuje on na charakter semiimperatywny Postanowienie Sądu Najwyższego z 23 lutego 2016 r., IV CSK 581/15, wydane w ramach przedsądu, również potwierdziło względny charakter tego przepisu. To samo stanowisko przyjęły sądy obu instancji w sprawie niniejszej. Wobec powyższego, skarżąca nie wykazała zatem występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego.

Odnosnie do drugiej przyczyny kasacyjnej (z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) należy zauważyć, że obejmuje ona dwie sytuacje: 1) wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości i 2) wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów. Przez rozbieżności w orzecznictwie sądów, uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, należy rozumieć istnienie zróżnicowanych albo sprzecznych rozstrzygnięć w sprawach o takich samych lub bardzo podobnych stanach faktycznych, w których mają zastosowanie te same przepisy prawne, wyłożone lub zastosowane w sposób prowadzący do wydania odmiennych orzeczeń albo innych decyzji procesowych (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 czerwca 2015 r., III CSK 59/15, OSNC 2016, nr 2, poz. 29). Powołanie się na potrzebę wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie wymaga wskazania, w czym wyraża się ta rozbieżność oraz powołania orzeczeń, w których przyjęto różną (rozbieżną) wykładnię konkretnego przepisu (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 21 września 2006 r., IV CSK 268/06, niepubl.). Skarżącego obciąża obowiązek przedstawienia odrębnej i pogłębionej argumentacji prawnej wskazującej na zaistnienie powołanej okoliczności uzasadniającej przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, zawierającej szczegółowy opis tego, na czym polegają poważne wątpliwości interpretacyjne (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z 8 lipca 2009 r., I CSK 111/09, niepubl., z 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, niepubl. i z 11 czerwca 2019 r., V CSK 613/18, niepubl.). Wykonując ten obowiązek, skarżący powinien przedstawić także czy w odniesieniu do przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów były już

wypowiedzi Sądu Najwyższego oraz czy usunęły one wskazane przez skarżącego wątpliwości co do wykładni tych przepisów, czy też również zawierają niejednolite stanowiska. Uzasadnienie skargi kasacyjnej nie spełnia warunków określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., gdyż nie wykazano, że przepis art. 703 k.c. nie został dostatecznie wyjaśniony w dotychczasowym orzecznictwie. Skarżąca nie przedstawiła przekonujących argumentów przemawiających za potrzebą dokonania wykładni art. 703 k.c. potrzebą zmiany dotychczasowej wykładni tego przepisu ani poważnych wątpliwości związanych z jego rozumieniem, które wykraczałyby poza zwykłe trudności interpretacyjne. Przytoczone przez skarżącą jedynie dwa przykłady orzeczeń Sądu Najwyższego są niewystarczające dla wykazania istotnych rozbieżności w orzecznictwie. Rozbieżności w orzecznictwie powinny dotyczyć różnych spraw, a nie jednej czy dwóch przykładowo podanych, w których Sąd Najwyższy wyraził odmienne poglądy, wraz z pogłębioną argumentacją prawną wskazującą na zaistnienie powołanej okoliczności uzasadniającej przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, zawierającą szczegółowy opis tego, na czym polegają poważne wątpliwości interpretacyjne. Z analizy wskazanych orzeczeń wynika, że stanowiska dotyczące charakteru przepisu art. 703 k.c. są odmienne. W wyroku z 17 marca 2010 r. uznano, że przepis ten ma charakter bezwzględnie wiążący, natomiast w wyroku z 15 lipca 2010 r. przyjęto, że norma wynikająca z tego przepisu jest w pełni dyspozytywna. Na tym skarżąca poprzestała, twierdząc, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest zasadny i konieczny, pomijając, że – jak już wskazano w ramach oceny pierwszej przyczyny kasacyjnej – wobec rozbieżności orzeczniczych Sąd Najwyższy w uchwale z 11 października 2012 r. (sygn. akt III CZP 52/12) jednoznacznie opowiedział się za dyspozytywnym charakterem art. 703 k.c., co potwierdza większość komentatorów. Charakter ten został potwierdzony również w postanowieniu Sądu Najwyższego z 23 lutego 2016 r. (sygn. akt IV CSK 581/15). Dlatego też Sąd Najwyższy uznał, że nie wykazano przesłanki, o której mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.

Wskazać należy również, że nie zachodzi nieważność postępowania, którą Sąd Najwyższy bierze pod rozwagę – w granicach zaskarżenia – z urzędu (art. 398¹³ § 1 k.p.c.).

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

O kosztach postępowania kasacyjnego – na stosowany wniosek zawarty w odpowiedzi na skargę kasacyjną – orzeczono na podstawie art. 98 § 1¹, 3-4 w zw. z art. 99, art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c. oraz przepisów § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radcowskie (tekst jedn. Dz.U. z 2023 r., poz. 1935).

O przyznaniu adw. M.R. od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Szczecinie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanemu z urzędu w postępowaniu kasacyjnym, obejmujących opłatę w kwocie 8100 zł podwyższoną o kwotę podatku od towarów i usług – na stosowny wniosek zawarty w skardze kasacyjnej – Sąd Najwyższy postanowił na podstawie § 8 pkt 7 w zw. z § 16 ust. 4 pkt 2 i § 4 ust. 1 i 3 w zw. z § 24 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa albo jednostki samorządu terytorialnego kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2024 r., poz. 763).

(M.M.)

r.g.